

**Böyük Vətən Müharibəsi illərində
“Sovet İttifaqı Qəhrəmanı” və “Şöhrət” ordeninin
üç dərəcəsi ilə təltif edilmiş Azərbaycanlılar**

Azərbaycanda dünyaya göz açmış vətəndaşlardan müharibə illərində 123 nəfər “Sovet İttifaqı Qəhrəmanı” fəxri adına layiq görülmüş, 34 nəfər isə “Şöhrət” ordeninin hər üç dərəcəsi ilə təltif edilmişlər. Müharibə dövrünün bu qəhrəmanları haqqında nəşr edilmiş məcmuə və yazıların əksəriyyəti rus dilində olmuşdur və bunların da hamısı indi yalnız kitabxanalarda qalmışdır. Müstəqil Azərbaycan dövləti ordusunun döyüşçüləri və bütün gənclərimiz üçün həmin qəhrəmanlar haqqında tərtib edilmiş bu qısa oçerklər şəklində yığcam məlumatlar onların hərbi vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsi işində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

ASLANOV Həzi Əhəd oğlu
(1910-1945)
*iki dəfə “Sovet İttifaqı Qəhrəmanı”, tank qoşunları
General-Mayoru*

Həzi Əhəd oğlu Aslanov Lənkəranda dünyaya göz açmış və böyümüş, Bakı və Peterburq məktəblərində təhsil almışdır. 1929-cu ildə hərbi xidmətə başlamış, Sovet-Finlandiya müharibəsində iştirak etmişdir.

Alman faşizminin SSRİ-yə 1941-ci ilin 22 iyununda müharibə başladığı ilk günlərdə kapitan Həzi Aslanovun komandir olduğu tank batalyonu Lvov yaxınlığında yerləşirdi və faşistlərlə ilk döyüşü Zoloçev adlı yerdə başladı.

1941-ci ilin son aylarında Moskva ətrafındakı döyüşlərdə hərbi təşkilatçılıq bacarığı və şəxsi igidliyinə görə ona podpolkovnik rütbəsi verildi. Onun hərbi sərkərdəlik sahəsində xüsusi məharəti 1942-ci ilin 15-19 dekabrında Stalinqrad uğrunda vuruşlarda özünü bir daha göstərdi.

Stalinqrad şəhəri uğrunda vuruşlar zamanı polkovnik Həzi Aslanovun komandir olduğu 55-ci tank alayı Verxni-Kumskda general-feldmarşal Manşteynin ordu birləşmələrinin arası kəsilmədən təşkil etdikləri hücumların qarşısını alan hissələrdən biri olmuşdur. Həmin vuruşlara görə Həzi Aslanova 1942-ci ilin 22 dekabrında Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı verilmişdir.

1943-cü ilin payızında 35-ci Qvardiya tank briqadasının şəxsi heyəti aldığı yeni texnika ilə döyüslərə hazırlaşdığı dövrdə polkovnik H.Aslanov Moskvada Zirehli tank və motorlu qoşunlar akamiyasına təhsilə göndərilir. Akademiyanı bitirmək ərafəsində, 13 mart 1944-cü ildə ona general-mayor rütbəsi verilir. Tank qoşunları qvardiya general-mayor hərbi təcrübəsində “cinahlardan zərbə vurmaq taktikasının” mahir ustası kimi tanınmış sərkərdədir və bu sahədə hərbi elmini zənginləşdirmişdir. Yalnız 1944-cü ildə onun adı Ali Baş Komandan İ.V.Stalinin qələbə münasibəti ilə verdiyi əmrlərdə 8dəfə çəkilmişdir.

General-mayor Həzi Aslanova ikinci dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verilməsi materialları həmin müharibə illərində də xalqımıza düşmən olan qüvvələr tərəfindən gizlədilmişdi və ona ikinci dəfə “Sovet İttifaqı Qəhrəmanı” adı 1990-cı ildə verildi.

Görkəmli hərbi sərkərdə, iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, qvardiya general-mayor Həzi Aslanov 1945-ci ilin 24 yanvarında (faşizm üzərində qələbəyə üç ay yarım qaldığı bir vaxtda) Yelqava şəhəri (Litva) yaxınlığındakı vuruşda qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Döyüslərdə komandirlik rəşadətlərinə və şəxsi igidliklərinə görə o, 11 orden və bir sıra hərbi medallarla təltif edilmişdir.

Bakıda Dağüstü parkda dəfn edilmişdir. Bakıda zabitlər evi, Volqoqradı küçə, Bakı və Volqoqradı məktəb və tanker onun adını daşıyır. Lənkaranda ev xatirə muzeyi yaradılmışdır. Onun adı təhsil aldığı Bakı Ümumi Ordu Komandirləri Məktəbinin I rotasının şəxsi heyətinin siyahısına əbədi olaraq daxil edilmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, akademik

BÜNYADOV Ziya Musa oğlu

(1921-1997)

Azərbaycanın Astara şəhərində dünyaya göz açmış və 1939-cu ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1941-ci ildə Bakıda hərbi məktəbi qurtarmış və 1942-ci ilin avqustunda 5-ci Zərbə Ordusu tərkibində (I Belarus cəbhəsi) olan xüsusi atıcı rotaya komandir göndərilmişdir.

1945-ci ilin 14 yanvarında kapitan Ziya Bünyadovun rotası Pilitsa çayını keçərək, körpünü müdafiə etmiş və arxadan gələn Sovet ordu hissələrinin körpünü keçərək hücumu genişləndirməsini təmin etmişdir. Bu döyüşdə kapitan Ziya Bünyadovun rotası 100 nəfərdən çox düşməni məhv etmiş və 45 nəfərini əsir götürmüş, 5 mina atan və 3 top qənimət götürmüşdür. Bu döyüşə görə ona 1945-ci ilin 27 fevralında Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verilmişdir.

Podpolkovnik Ziya Bünyadov 1946-cı ildə orduda xidmətdəntərxis edilmiş və elmi işdə böyük uğurlar qazanmışdır. Moskvada Şərqsünaslıq İnstitutunu qurtardıqdan sonra (1950) Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü və həqiqi üzvü (1969) seçilmiş, uzun illər Akademiyanın Şərqsünaslıq İnstitutunda direktor və Akademiyanın Vitse Prezidenti vəzifələrində işləmişdir.

Akademik Ziya Bünyadov şovinst erməni tarixçilərinin çoxsaylı saxtakarlıqlarını təkzibedilməz elmi faktlarla ifşa etmiş, onların Azərbaycan torpaqlarına sahib olmaq iddialarının əsassızlığını, Ermənistanın hazırkı ərazisində vaxtilə azərbaycanlıların əcdadlarının yaşadığını elmi əsərlərində sübut etmişdir.

Azərbaycanda tarix elminin totalitarizm buxovundan azad edilməsi, Azərbaycan Demokratik Respublikası (1918-1920) tarixinin öyrənilməsi, siyasi repressiya qurbanlarına bəraət verilməsi üçün lazımi sənədlərin axtarılıb tapılması sahəsində onun elmi axtarışları vətəndaşlıq mövqeyinin təntənəsidir. Azərbaycanda tarix elmi və şərqsünaslıq sahəsindəəldə edilmiş nailiyyətlərin böyük bir hissəsi akademik Ziya Bünyadovun adı ilə bağlıdır. “60-70-ci illərdə Ermənistan millətçi və separatçı qüvvələri tərəfindən Qafqaz tarixinə aid, o cümlədən Ermənistan-Azərbaycan tarixinə dair cürbəcür və tariximizi təhrif edən, saxtalaşdıran, Ermənistanda meydana çıxmış müxtəlif yazıların, məqalələrin əleyhinə ilk dəfə səsini qaldıran və onlara əsaslı, dəlilli mənbələrə istinadan cavab verən, onların qarşısını daim alan Ziya Bünyadov idi...” (H.Əliyev).

Akademik Ziya Bünyadov müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimi Azərbaycan dilinə tərcümə etmiş və ömrünün son aylarında “Dinlər, təriqətlər, məzhəblər” kitabını yazıb qurtarmışdır. İslami dəyərlər haqqında müəllifin bu xidmətləri və digər əsərləri Azərbaycan xalqının mənəviyyatının zənginləşməsinə böyük töhfədir.

MƏMMƏDOV İsrafil Məhərrəm oğlu

(1919-1946)

1941-45-ci illər müharibəsinin ilk azərbaycanlı qəhrəmanı

İsrafil Məhərrəm oğlu Şəmkir rayonunun Qapanlı kəndində dünyaya göz açmış, Gəncə Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra 1939-cu ildə orduda xidmətə könüllü getmişdir. Alman faşizminin SSRİ-yə qarşı başladığı müharibənin ilk günlərindən 180-ci atıcı

diviziyasının 42-ci alayı tərkibində cəbhədə olmuşdur. Düşmən qüvvələri Moskva istiqamətində hücumu keçdiyi dövrdə İsrafil Məmmədovun komandir olduğu bölmə Moskvadan Şimalda Novqorod vilayətinin Pustinka kəndi yaxınlığında düşmənlə üz-üzə vuruşurdu. İyulun ilk günlərindəki döyüşdə o, qranat ilə düşmənin tank dəstəsinin başında gələn birinci tankını partlatmışdı və bundan sonra daha üç tank məhv edilmişdi. Həmin 1941-ci ilin 3 dekabrında İ.Məmmədovun bölməsinə qarşı düşmənin 2 batalyonu hücumu keçmişdi. Düşmən hücumu 4 dəfə təkrar olundu. Bu döyüşdə düşmənin 300-dən çox əsgərvə zabiti məhv edildi. Bunlardan 70 nəfərini komandir İsrafil Məmmədov özü məhv etmişdi. 1941-ci il dekabrın 11-də ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı verildi. O, SSRİ Ali Soveti Prezidiumunun Fərmanı ilə elan edilən ilk Azərbaycanlı qəhrəman oldu.

Ölkənin ən mötəbər qəzeti olan "Pravda" qəzetinin 1941-ci il 11 dekabr sayında yazılmışdı: "Sovet xalqı İsrafil Məmmədov kimi qəhrəmanlar tərbiyə etmişdir. Onun qəhrəmanlığı, onun igidliyi haqqında şad xəbər bütün ölkəyə yayılmışdır". Sovet ordusunun əsas qəzeti olan "Krasnaya Zvezda" 1941-ci ilin 23 dekabrında baş məqaləsində yazmışdı: "Əgər cəbhə dostluğunun nə olduğunu, döyüşdə bir-birinə köməyin nə olduğu bilmək istəyirsinizsə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı İsrafil Məmmədovdan və onun yoldaşlarından öyrənin".

Leytenant İ.Məmmədov 1943-cü ildə səhhətinə görə xidmətdəntərxis edildi və doğma Azərbaycana qayıtdı.

İsrafil Məmmədovun qəhrəmanlığı bütün ölkədə geniş təbliğ edilirdi. Onun adı ilə bağlı Azərbaycanda "Məmmədovlar hərəkəti" başlandı, onun qəhrəmanlığı haqqında şerlər və kitablər yazıldı, kinofilm çəkildi.

Qəhrəmanın adı təhsil aldığı kənd məktəbinə verilmiş, Gəncədə onun adına küçə və xatirə ansambli vardır.

ABDULLAYEV Məmiş İlahbaz oğlu

(1923-1945)

Kürdəmir rayonunun Muradxan kəndində dünyaya göz açmış, orta məktəbi qurtardıqdan sonra 1943-cü ilin iyununda hərbi qulluğa getmiş və I Belarus cəbhəsində hərbi əməliyyatlar aparan 48-ci ordu tərkibində olan 339-cu atıcı alayda pulemyotçu olmuşdur. Serjant Məmiş Abdullayev 1944-cü ilin sentyabrının əvvəlində Polşa ərazisində düşməne qarşı aparılan döyüşlərdə şəxsi qəhrəmanlıq göstərmiş və döyüşənhərbi hissənin uğurlu hücumunu təmin etmişdir. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir.

ABDULLAYEV Səməd Həmid oğlu
(1920-1943)

Ağdaş rayonunun Qolçatı kəndində anadan olmuş və şəhərdəki pedaqoji texnikumunda təhsilini bitirdikdən sonra hərbi xidmətə çağırılmış, tibbi xidmət üzrə təlim keçərək Şimali Qafqazda hərbi əməliyyatlar aparən 18-ci ordunun tərkibindəki 318-ci dağ-atıcı diviziyasında xidmətə başlamışdır.

Tibb xidmət starşinası Səməd Abdullayev Kerç yarımadasına 1/11-43 tarixdə desant çıxarılmasında iştirak etmiş, yaralı döyüşçülərə hərbi xidmətlə yanaşı düşməne qarşı aparılan ağır əlbəyaxa döyüşdə bir neçə faşist əsgərini məhv etmiş və ağır döyüşlərin 5-ci günü həlak olmuşdur.

Kerç şəhəri ətrafında dəfn edilmişdir. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 17/11-43-cü ildə verilmişdir. Ağdaşın Qolçatı kənd məktəbinə qəhrəmanın adı verilmişdir.

ALLAHVERDİYEV Müseyib Abdulla oğlu
(1909-1969)

Qazax rayonunun Dağkəsəmən kəndində dünyaya göz açmış və 1941-ci ildə könüllü olaraq orduda xidmətə getmişdir.

Boyuk Vətən müharibəsi illərində döyüşən ordu sıralarında Moskva altındakı döyüşlərdən başlayaraq Budapeştə qədər döyüş yolu keçmişdir. Mayor Müseyib Abdullayevin komandir olduğu batalyon Dnepri keçərək Macarıstan ərazilərində ağır döyüşlərdə iştirak etmişdir. Batalyonun 1944-cü ilin 1 dekabrında apardığı döyüşdə düşmənin 500 əsgəri məhv edilmiş və 2200 nəfəri əsir alınmışdır. M.Allahverdiyev Budapeştin azad edilməsi əməliyyatında da iştirak etmişdir. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir.

ƏLƏKBƏROV Mikayıl Məhəmməd oğlu
(1924-1943)

Bakının indiki Abşeron rayonunun Saray kəndində dünyaya göz açmış və 1942-ci ildə orduda xidmətə könüllü getmişdir.

Hərbi əməliyyatlarda 1943-cü ilin aprelində 81-ci atıcı diviziyası (7-ci ordu) tərkibində kəşfiyyatçı kimi iştirak etmiş və həmin ilin sentyabrın sonunda Dneprin keçilməsində şəxsi igidliyi ilə fərqlənmişdir. Belə ki, kəşfiyyatçı Mikayıl çayı tez keçərək düşmənin sahilindən onun müdafiə qüvvəsi haqqında məlumatı öz hissəsinə verməklə hücum əməliyyatının qələbəsini təmin etmişdir. Ukraynanın Dnepropetrovsk vilayətinin azad

edilməsi uğrunda aparılan döyüşlərdə düşmənin 14 hücumunun dəf edilməsində iştirak edərək, ağır yaralanmış və iki həftə sonra aldığı ağır yaralardan həlak olmuşdur. Dnepropetrovskda Rudka kəndində dəfn edilmişdir. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ölümündən 12 gün sonra 1943-cü ilin 26 oktyabrında verilmişdir. Saraydakı və Rudkadakı məktəblərə onun adı verilmişdir.

ƏLİYEV Məstan Aslan oğlu
(1913-1945)

Tovuz rayonunun Əsrək Çırdaxan kəndində anadan olmuş və kənd məktəbində müəllim işləyən Məstan Əliyev 1939-cu ildə orduda xidmətə getmişdir. Müharibə başladığı zamandan 47-ci ordunun tərkibində cəbhələrdə olmuş, Berlin ətrafında döyüşlərdə iştirak etmişdir. Starşına Məstan Əliyevin uğurlu döyüşlərindən biri 1945-ci ilin 16 aprelində Oder çayının sol sahilində oldu. Bu döyüşdə onun bölməsi düşmənin 72 əsgərvə zabitini əsir götürdü, şəxsən özü isə 20 nəfərə qədər faşist məhv etdi. Məstan Əliyev aprelin 23-də Berlin uğrunda döyüşlərin birində həlak oldu. Ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1945-ci il mayın 31-də verildi. Almaniya dafn edilmişdir. Doğma kəndinin məktəbi onun adını daşıyır.

ƏLİYEV İsmulla Feyzulla oğlu
(1916-1943)

Dərbənd şəhərində dünyaya göz açmış və Almaniya faşizmi ordusuna qarşı müharibənin fəal iştirakçısıdır. Batalyon komandirinin siyasi hissə üzrə müavini kapitan Ş.Əliyev Şimali Qafqazda, Taman və Krimda keçirilən ağır döyüşlərdə iştirak etmişdir. Şəmsulla Əliyev 1943-cü ilin payızında 309-cu atıcı diviziyanın tərkibində batalyon komandirinin siyasi hissə üzrə müavini idi. 1943-cü ilin noyabrında Kerç şəhərinin girəcəyində, iki zavodun ətrafında gedən döyüşlərdə “İrəli, Qafqazın qartalları!” çağırışı ilə döyüşün önündə gedirdi. Noyabrın 11-də batalyon beş dəfə hücumla qalxaraq düşmənin iki müdafiə xəttini yarmışdı. Belə ağır döyüşlərin biri də noyabrın 19-da oldu və kapitan Ş.Əliyev bu döyüşdə qəhrəmancasına həlak oldu. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona ölümündən sonra verilmişdir.

ƏSƏDOV Gəray Lətif oğlu (1923-1944)

Biləsuvar rayonunun Şahsevənkəndində dünyaya göz açmış və 1942-ci ildə hərbi xidmətə getmişdir. Serjant Gəray Əsədov 27-ci ordunun tərkibində məşhur Kursk əməliyyatında

döyüşmüş; Ukrayna, Moldaviya və Rumıniyanın azad edilməsində fəal iştirak etmişdir. Qvardiya serjant Gəray Əsədov Markita şəhəri (Rumıniya) uğrunda döyüşdə misilsiz qəhrəmanlıq göstərmişdir; öz bədəni ilə düşmənin güclü atəş nöqtəsini susduraraq əməliyyatın uğurlu olmasını təmin etmişdir, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir. Təhsil aldığı kənd məktəbinə və rayonun bir küçəsinə onun adı verilmişdir.

ƏHMƏDOV Cəmil Məhəmməd oğlu
(1924-1944)

Cəbrayıl rayonunun mərkəzində dünyaya göz açmış və 1942-ci ildə orduda xidmətə getmişdir. Hərbi məktəbdə təhsili leytenant rütbəsi ilə qurtardıqdan sonra Belorusiyanın azad edilməsi üzrə döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir. Qvardiya leytenant C.Əhmədovun komandir olduğu bölmə 1944-cü ilin 25 iyulunda Tremlya çayını hamıdan əvvəl keçərək, suyun içində döyüş mövqeyini digər hissələrin gəlməsinə qədər əldə saxlamış və əməliyyatın qələbəsini təmin etdiyinə görə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına təqdim edilmişdir.

Bundan iki ay sonra 1944-cü ilin 2 sentyabrında Polşa ərzisində həlak olmuş və Varşavada Sovet döyüşçülərinə aid qəbiristanlıqda dəfn edilmişdir. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı isə ona 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir. Cəbrayıldakı məktəb və bir küçə onun adını daşıyır.

ƏKBƏROV Qəzənfər Qulam oğlu
(1917-1944)

Naxçıvan Respublikasının indiki Babək rayonunun Cəhri kəndində dünyaya göz açmış və Naxçıvanda pedaqoji institutu bitirərək, məktəb direktoru işləmişdir. 1941-ci ilin əvvəlində orduda xidmətə çağırılmış və həmin ilin avqustunda cəbhəyə göndərilmişdir.

Baş serjant Q.Əkbərov 1944-cü ilin əvvəlində 2-ci tank ordusu tərkibində Varşavanın azad edilməsi üzrə aparılan döyüşlərdə tank əleyhinə topçu bölməsinin komandiri olmuş və avqustun 3-də Varşavanın şimali-şərqində aparılan ağır döyüşlərdə düşmənin tanklarından ikisini və çoxsaylı canlı qüvvəsini məhv etmiş, özü də həlak olmuşdur.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1944-cü ilin 26 oktyabrında verilmişdir. Təhsil aldığı orta məktəbə onun adı verilmişdir.

BAĞIROV Müseyib Bağır oğlu

(1915-1981)

Gəncə şəhərində dünyaya göz açmış, Bakı dənizçilik texnikumunu qurtarmış (1933) və 1941-ci ildə orduda xidmətə getmişdir. Hərbi məktəbi 1943-cü ildə bitirərək 4-cü ordu tərkibindəki 69-cu qvardiya atıcı diviziyasında bölmə komandiri olmuşdur.

Qvardiya baş leytenant M.Bağirov Paltava vilayətinin Zenkov şəhəri ətrafındakı döyüşlərdə şəxsi qəhrəmanlıq göstərmiş, düşmənsəngərinə birinci girərək onlarla faşisti məhv etmiş və ağır yaralansa da döyüş meydanını tərk etməmişdir. 1944-cü ilin 22 fevralında ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verilmişdir. Kapitan M.Bağirov 1945-ci ilin oktyabrında hərbi xidmətdəntərxis edilərək Bakıda işləməyə başlamışdır.

BAYRAMOV İsmayıl Xəlil oğlu

(1900-1945)

Stavropol vilayətində azərbaycanlı ailəsində dünyaya göz açmış və doğulduğu Dolinovka kəndində kolxoz sədri vəzifəsindən 1941-ci ildə orduda xidmətə çağırılmışdır.

I Ukrayna cəbhəsində döyüşən 6-cı ordunun 243-cü atıcı alayında rotanın partiya təşkilatı katibi olmuşdur.

Starşına İsmayıl Bayramov 1945-ci ilin əvvəlində Polşa ərazisindəki döyüşlər zamanı fevralın 10-da Neymarkt stansiyası uğrunda döyüşdə rota döyüşçülərinin hücumuna başçılıq etmiş və əlbəyaxa vuruşda fərqlənərək, batalyonun hücumunun qələbəsini təmin etmişdir. Həmin gün düşmən mühasirəsinə düşmüş və əsir düşməmək üçün sonuncu qranat ilə özünü və ətrafındakı faşistləri məhv etmişdir. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1945-ci ilin 10 aprelində verilmişdir. Həlak olduğu yerdə dəfn edilmişdir. Doğma kəndindəki məktəbə bir neçə küçə onun adını daşıyır.

BALANDİN Vladimir Aleksandroviç

(1923-1924)

Vladimir Balandin Suraxanı rayonunda dünyaya göz açmışdır. O, gənc yaşlarında Bakının yaxınlığındakı Zabratda aeroklubda təlim keçirdi.

1941-ci ildə qırıcı təyyarəçilərməktəbinə daxil olmuş və 1942-ci ildə cəbhəyə göndərilmişdir.

Onun ilk döyüşü Minsk şəhəri səmasında oldu və bir döyüşdə düşmənin iki təyyarəsini məhv etdi.

Leytenant V.Balandin 1943-cü ilin fevralında eskadrilya komandiri oldu və ən çətin döyüşlərdə şəxsi qəhrəmanlıq göstərirdi. 1944-cü ilin sonunda məhv etdiyi düşməntəyyarələrinin sayı 16-ya çatmışdı.

Cəsur təyyarəçi Vladimir Balandinin düşmənlə son döyüşü 1944-cü ilin 30 dekabrında

oldu. Həmin günkü döyüşdə o, düşmənin iki təyyarəsini məhv etmişdi və təyyarəsində yanacaq qurtardığı üçün onu təyyarə meydanına istiqamətləndirdi. Cəbhə xəttini keçən kimi paraşutla tullandısa da, paraşut açılmadı və ohəlak oldu. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1945-ci ilin 19 aprelində verilmişdir.

VERDİYEV Əvəz Həşim oğlu
(1916-1945)

Bakının ətrafında olan Bülbülə kəndində dünyaya göz açmış və 1939-cu ildə orduda xidmətə çağırılmışdır. 1939-40-cı ildə Sovet-Finlandiya müharibəsində iştirak etmişdir. Əvəz Verdiyev Almaniya faşizmi ordusunun SSRİ-yə qarşı müharibəyə başladığı gündən döyüşən orduda olmuşdur. Qvardiya baş serjant Ə.Verdiyev 3-cü tank ordusunda avtomatçılar bölməsinin komandiri idi və o, 1944-cü ilin 22 iyulunda Lvov vilayətinin Kulikov şəhərciyinin azad edilməsində şəxsi qəhrəmanlıq göstərərək, batalyonun uğurlu hücumunu təmin etmişdir.

1944-cü ilin 31 iyulundan 3 avqusta qədərki dövrdə Əvəz Verdiyevin komandir olduğu avtomatçılar bölməsi Polşa ərazisində Visla çayını keçərək çayın sol sahilindəki düşmən qüvvələrini məhv etmiş və öz ordu hissələrinin yeni hücumu üçün şərait yaratmışdı. Ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1944-cü ilin 23 sentyabrında verilmişdir. Sonrakı döyüşlərin birindəƏvəz Verdiyev ağır yaralanmış və 1945-ci ilin mayın 1-də xəstəxanada dünyasını dəyişmiş və Boleslavest şəhərində (Polşa) dəfn edilmişdir.

VƏZİROV Aslan Fərhad oğlu
(1910-1989)

Bərdə rayonunun Zümürxan kəndində dünyaya göz açmış və 1928-ci ildə hərbi xidmətə getmişdir. 1941-ci ildə Hərbi-Mühəndislik Akademiyasını bitirmiş və müharibə cəbhələrinə göndərilmişdir.

Qvardiya polkovnik Aslan Vəzirov 70-ci Ordunun tərkibində (II Belarus cəbhəsi) – sapyor briqadasının komandiri idi. 1945-ci ilin 20 aprelində ordu hissələrinin Oder çayını keçməsi əməliyyatına rəhbərlik edirdi. Bu əməliyyat düşmənin güclü atəşi altında üç gün və gecə davam etdi və həmyerlimizin böyük hərbi məharətini sübut etdi. Həmin əməliyyata rəhbərliyinə görə ona 1945-ci ilin 29 iyununda Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verildi.

Müharibədən sonra A.Vəzirov uzun illər Ümumittifaq Müharibə Veteranları Komitəsinin Bakı seksiyasına rəhbərlik etmiş, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı seçilmişdir.

Veteran polkovnik Aslan Vəzirov Dneprodjerjinsk və Mogilyov şəhərlərinin fəxri vətəndaşı adına layiq görülmüşdür. Veteran 8 orden və çoxsaylı medallarla təltif

edilmişdir.

ABRAMOV Vladimir Fyodoroviç

Bakıda 1921-ci ildə anadan olmuş Vladimir Abramov orduda xidmətə Yeysk şəhərində hərbi dəniz idarəçiliyi məktəbində təhsil ilə başlamışdır.

Böyük Vətən müharibəsi başladığı dövrdə o Tallində qırıcı təyyarə dəstəsində xidmət edirdi. Onun ilk döyüşləri Lelinqrad və Baltika səmələrində oldu.

1943-cü ilin may-iyun aylarında kapitan V.Abramov qırıcı təyyarələr eskadrilyasının komandiri idi və hər gün 2-3 döyüşə rəhbərlik edirdi.

Müharibə illərində qvardiya kapitanı V.Abramov 600 dəfədən çox döyüş uçuşu keçirmiş və 29 düşməntəyyarəsini məhv etmişdir (bunlardan beşini şəxsən, qalanı birlikdə). Ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı 1944-cü ilin 22 iyununda verilmişdir.

60-cı illərdə o general-mayor hərbi rütbəsində idi və SSRİ Silahlı Qüvvələri sistemində rəhbərvəzifədə çalışırdı.

VƏLİYEV Mirzə Dövlət oğlu

(1923-1945)

Qusar rayonunun Yuxarı Leker kəndində dünyaya göz açmışdır. Cəbhəyə könüllü getmişdir. Mirzə Vəliyevin döyüş yolu Şimali Qafqazdan başlamış və Ukrayna, Belarusiya, Rumıniya, Bolqarıstan və Macarıstandan keçmişdir. Topçular bölməsi komandiri baş serjant Mirzə Vəliyevin son döyüşü Macarıstan torpağında olmuşdur. Faşist tanklarının və zirehli maşınlarının fasiləsiz hücumlarının qarşısını alan topçular döyüş meydanında misilsiz qəhrəmanlıqlar göstərdilər. Döyüş meydanını tüstü bürümüşdü. Mirzə Vəliyevin topçu bölməsi heyətinin hamısı həlak olmuşdu. Mirzə özü isə ağır yaralanmışdı. Mirzə bütün qüvvəsini toplayaraq sonuncu mərmini topa qoyaraq atəşi ilə düşmənin zirehli avtomobilini nəhv etdisə də, özü də həlak oldu.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona ölümündən sonra 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir.

HÜSEYNZADƏ Mehdi Hənifə oğlu

(1918-1944)

Bakı şəhərində dünyaya göz açmış Mehdi Hüseynzadə 1941-ci ildə orduda xidmətə çağırılmış və 223-cü Azərbaycan atıcı diviziyasının 1041-ci alayında bölmə komandiri olmuşdur⁴². Leytenant M.Hüseynzadə 1942-ci ilin iyulunda Stalinqrad ətrafındakı ağır

döyüslərdə iştirak etmiş və həmin ilin dekabrında döyüşdə ağır yaralanaraq əsir düşmüşdü. Polşa, İtaliya və Yuqoslaviya hərbi əsir düşərgələrində olmuş; Yuqoslaviyada əsirlərin qaçmasını təşkil etmək üçün gizli təşkilat yaratmış və bir dəstəəsilə 1944-cü ilin əvvəllində əsirlikdən qaçaraq Yuqoslaviya partizanlarına qoşulmuşdur. Burada faşizmə qarşı mübarizədə faşist zabiti formasında öz cəsurluğu və əfsanəvi qəhrəmanlığı ilə şöhrət qazanmışdır. Onun bu qəhrəmanlığı “Uzaq sahillərdə” filmində (1958, İmran Qasımov və Həsən Seyidbəyli) dolğun göstərilmişdir.

Вах: В.М.Мехдиев. 223-я красносзнаменная Белградская; Баку, 1993, стр. 272-273.

Soydaşımız Mehdi Hüseynzadə Sloveniyada “Mixaylo” adı ilə tanınırdı və o, 1944-cü ilin payızında öz partizan dəstəsi ilə İtaliyanın Adriatik sahilindəki Udin şəhərində faşist həbsxanasından 700 hərbi əsiri (o cümlədən 147 nəfər Sovet əsgər və zabiti) azad etmişdir. Faşistlər onun başına 400 min lirə mükafat təyin etmişdilər. Qəhrəman soydaşımız düşmənlə son döyüşdə sonuncu gülləsi ilə özünü şəhid etdi. 1957-ci ilin 2 aprelində ona “Sovet İttifaqı Qəhrəmanı” (ölümündən sonra) fəxri adı verilmişdir. Mehdi Hüseynzadə Sloveniyanın Çepovan kəndində dəfn edilmişdir. Onun qəbrinin başdaşı üstündə yazılmışdır: “Rahat yat, Azərbaycan xalqının qəhrəman oğlu, əzizimiz Mehdi...”

HÜSEYNOV Həbibulla Eynulla oğlu (1910-1945)

Ərdəbil şəhərində dünyaya göz açmış və Bakıda yaşayarkən 1928-ci ildə Bakıda xidmətə çağırılmışdır. 1941-ci ilin iyunundan döyüşən ordu hissələrində xidmət etmişdir (bu ərəfədə artilleriya divizionu ştabının rəisi idi). Qvardiya polkovnik H.Hüseynov 1945-ci ilin yanvar-aprelində keçirilən Şərqi Prussiya hərbi əməliyyatında 67-ci zenit artilleriyası diviziyasının komandiri idi və həmin diviziya 35-ci ordunun həyata keçirdiyi bu əməliyyatı düşməntəyyarələrinin havadan hücumundan müdafiə edir və lazım olduqda zenit toplardan yerdəki düşmən qüvvələrinə atəş açırdı.

Böyük uğurla keçirilən bu əməliyyat zamanı aprelin 16-da cəsur qvardiya polkovnik H.Hüseynov həlak oldu. Litvanın Kapsukas şəhərində dəfn edilmişdir. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1945-ci ilin 29 iyulunda verilmişdir.

DADAİOV Məhərrəm Əkbər oğlu (1912-1945)

1912-ci ildə Salyan rayonunun Beştalı kəndində anadan olmuşdur. 1941-ci ildə orduda

xidmətə traktorçu peşəsindən çağırılmışdır.

233-cü tank briqadasında xidmət edən baş serjant Məhərrəm Dadaşov 1942-ci ildən döyüş cəbhələrində olmuş və Rumıniyanın Vasluy şəhəri ətrafında 1944-cü ilin avqustunda aparılan döyüşdə fərqlənmişdir. Onun sonrakı döyüşləri Çexoslovakiyada olmuşdur.

Baş serjant M.Dadaşovun tank heyəti avqustun 28-də düşmən ordusunun yerləşdiyi məntəqəyə daxil olaraq düşmənin 6 tank vuran topunu və bir neçə pulemyotunu şəxsi heyətləri ilə məhv etmişdir. Bu döyüşdə yaralanan M.Dadaşov tankını idarə etməkdə davam etmiş və tankın atəş nöqtələrinin mərmiləri qurtardıqdan sonra şəxsi silahla döyüşü davam etdirmişdir.

Cəsur tankçı M.Dadaşov aldığı yaralardan sentyabrın 18-də hospitalda dünyasının dəyişmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir.

CƏBİYEV Mirzə Ağamurad oğlu

(1925-1972)

Astara rayonunun Hamoşam kəndində doğulmuş və 1943-cü ildə könüllü olaraq orduda xidmətə getmişdir. 1944-cü ildə kiçik leytenant rütbəsi alaraq 43-cü Ordu tərkibində cəbhəyə (III Belorus cəbhəsi) göndərilmişdir.

Baş leytenant Mirzə Cəbiyev 1945-ci ilin 6 aprelində Keniqsberq şəhəri ətrafındakı döyüşlərdə komandir olduğu bölmənin önündə kanalı keçərək № 5 fortu zəbt etmiş və qələbə bayrağını sancmışdır. Bu döyüşdə o şəxsən düşməndən 13 nəfər əsir götürmüşdür. Döyüşdə yaralansa da öz vəzifəsini qələbəyə qədər icra etmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1945-ci ilin 19 aprelində verilmişdir.

Müharibədən sonra kapitan Mirzə Cəbiyev Astarada sovxoz direktoru işləmişdir. Vətəninə büstü qoyulmuşdur.

CƏFƏROV Ağaşirin Ağaməmməd oğlu

(1906-1984)

İndiki Neftçala rayonunun Balıcalı kəndində dünyaya göz açmış və traktorçu peşəsindən 1941-ci ilin oktyabrında orduda xidmətə çağırılmışdır.

Pulemyotçu kiçik serjant Ağaşirin Cəfərov 1942-ci ilin noyabrında Cənub cəbhəsində 51-ci ordu tərkibindəki 416-cı Azərbaycan milli diviziyasında döyüşə başlamışdır. 1943-cü ilin oktyabrında Melitopol şəhəri yaxınlığındakı döyüşlərdə sərrast atəş ilə şəxsi igidlik göstərərək, düşmənin atəş nöqtələrini və canlı qüvvəsini məhv etmiş, döyüş üçün mühüm yüksəkliyin zəbt edilməsini təmin etmişdir. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1943-cü ilin 1 noyabrında verilmişdir.

Starşına Ağaşirin Cəfərov müharibə qurtardıqdan sonra öz kəndində kolxoz və kənd soveti sədri olmuş, sonra isə Bakıda Neft-qazma idarəsində işləmişdir.

QULİYEV Abbas İlahbaz oğlu
(1916-1997)

Naxçıvanın Babək rayonunun Şəkərabad kəndində dünyaya göz açmış və 1941-ci ilin iyulunda hərbi xidmətə getmişdir.

1943-cü ilin əvvəlində Suma şəhərində artilleriya məktəbini bitirmiş və 6-cı ordu tərkibində (I Belorus cəbhəsi) batareya komandiri olan A.Quliyev döyüş əməliyyatlarına başlamışdır.

1944-cü ilin 2 avqustunda qvardiya baş leytenantı A.Quliyevin batareyası Visla çayını keçərək geniş döyüş əməliyyatında düşməyə böyük zərbə ilə mühüm yüksəkliyi zəbt edərək əldə saxlamış və əməliyyatın qələbə ilə qurtarmasını təmin etmişdir. Ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1945-ci ilin 21 fevralında verilmişdir.

Kapitan A.Quliyev müharibə qurtardıqdan sonra, 1945-ci ildə hərbi xidmətdəntərxis olunmuş və Naxçıvanda rəhbərvəzifələrdə işləmişdir.

QULİYEV Adil Hüseyn oğlu
(1922-1993)

Bakıda dünyaya göz açmış və 1941-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1942-ci ildə Stalinqrad hərbi təyyarəçilik məktəbini bitirdikdən sonra həmin ilin oktyabrında 65-ci qvardiyaçı qırıcı təyyarəçilər alayında döyüşlərdə iştirak etmişdir.

Qvardiya kapitanı A.Quliyev 1944-cü ilin sentyabrın əvvəlinə qədər 141 hərbi uçuş edərək, 38 döyüşdə düşmənin 18 hərbi təyyarəsini vurmuşdur. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1945-ci ilin 23 fevralında verilmişdir. 1956-cı ildə hərbi hava qüvvələri Akademiyasını bitirmişdir. Bakıda aeroportun rəisi və digər vəzifələrdə işləmişdir. SSRİ Ali Sovetinin deputatı olmuş, Bakıda fəxri xiyabanda dəfn edilmişdir.

QULİYEV Mehdi Nadir oğlu
(1923-1976)

Gədəbəy rayonunun Ərkinaz kəndində dünyaya göz açmış və 1943-cü ilin mayında orduda xidmətə çağırılmışdır.

Pulemyotçular dəstəsinin komandiri qvardiya serjant M.Quliyev 1943-cü ilin 27 mayında 15-ci qvardiyaçı alayın tərkibində Krasnodar vilayətinin Krım rayonunun Qorışni kəndi ətrafındakı döyüşlərdə düşmənin 10-a yaxın hücumunu dəfn edərək onun 150-dən çox

əsgər zabiti, iki dəzğah pulemyotunu məhv etmişdir. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1943-cü ilin 17 noyabrında verilmişdir.

Kiçik leytenant M.Quliyev 1946-cı ildə orduda xidmətdəntərxis edilərək, Respublika Daxili İşlər Nazirliyində işləmiş və podpolkovnik rütbəsində dünyasını dəyişmişdir.

KAZIMOV Səlahəddin Həsən oğlu
(1920-1978)

Zaqatala şəhərində dünyaya göz açmış və 1941-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1942-ci ilin aprelindən Mərkəzi cəbhədə 13-cü ordu tərkibində, 62-ci artilleriya alayında batareya komandiri vəzifəsində döyüş əməliyyatına başlamışdır.

Baş leytenant S.Kazimov Desna, Dnepr və Pripyat çaylarının keçilməsi əməliyyatlarında fərqlənmişdir.

1943-cü ilin 22-23 sentyabrında Dnepr çayını keçərkənsərrast atəş ilə düşmənin atəş nöqtələrini məhv edərək alayın Dneprin sağ sahilinə keçməsinə və hücum əməliyyatının Çerniqov və Qomel istiqamətlərində genişlənməsini təmin etmiş və 1943-cü ilin 16 oktyabrında Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı almışdır.

Müharibədən sonrakı dövrdə Azərbaycanda Daxili İşlər Nazirliyi sistemində işləmiş və general-mayor rütbəsində nazir vəzifəsinə yüksəlmişdir.

İLYASOV İvan Vasilyeviç
(1912-1943)

Azərbaycanın Mərəzə rayonunun Xilmilli kəndində dünyaya göz açmış İvan İlyasov 1936-cı ildə Bakıda nəqliyyatda işləyirdi.

Müharibənin əvəlindən cəbhədə olan İ.İlyasov cənub və qərb cəbhələrində, Stalınqrad və Voronej ətrafındakı ağır döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir.

Qvardiya kapitan İ.İlyasov 1943-cü ilin 5 iyununda başlanmış məşhur Oryol-Kursk-Belqorod döyüşlərində xüsusi qəhrəmanlıq göstərmişdir. Onun komandir olduğu atıcı rotaya qarşı Krutoy Luq kəndi yanında düşmənin 34 ağır tankı və bir batalyon döyüşçüsü hücumu keçmişdi. 13 saat fasiləsiz olaraq davam edən bu döyüşdə düşmənin külli miqdarda texnikası və 300-dən çox əsgərvə zabiti məhv edildi, düşmən irəliləyə bilmədi. Bu döyüşdə həlak olan İvan İlyasova 1943-cü ilin 18 noyabrında Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı verildi.

YENALİYEV Boris Musayeviç

Dünyaya 1914-cü ildə göz açdığı Penza vilayətindən 1939-cu ildə Bakıya gələn Boris

Yenaliyev müharibə başlandıqda Bakıda hərbi xidmətə başlamışdı və 1941-ci ilin avqustunda Sovet Ordusu hissələri tərkibində Cənubi Azərbaycana (İrana) göndərilmişdi.

1941-ci ilin oktyabrından etibarən serjant Boris Yenaliyev Böyük Vətən Müharibəsi cəbhələrində vuruşmuş və onun döyüş yolu Xarkov, Krım, ..., Berlinə qədər uzanmışdır.

Almaniya paytaxtını iki hissəyə bölən Şpreye çayının keçilməsi əməliyyatında Boris Yenaliyev şəxsi igidlik göstərərək, ağır döyüşlərdə 20 faşist zabıt və əsgərini məhv etmiş və böyük bir əməliyyatın həyata keçirilməsini təmin etmişdir. 1945-ci 31 mayında ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verilmişdir.

Müharibə qurtardıqdan sonra Boris Yenaliyev Bakıya qayıtmış və burada əmək fəaliyyətini davam etdirmişdir.

KOVERİN İlya Ananyeviç

Azərbaycanın Astara rayonunda 1910-cu ildə dünyaya göz açmış İlya Koverin müharibə başlanana kimi hərbi xidmətə çağırıldı və tank hissəsində döyüşə başladı.

Tankçı İlya Koverinin döyüş yolu Qafqazdan Rumıniyaya qədər uzun olmuşdur. Və onun ən ağır döyüşü də 1944-cü ilin 16 sentyabrında Rumıniya torpağında oldu.

Bütün günü davam edən döyüşdə tank heyətində olan 5 nəfərdən yalnız İlya Koverin sağ qalır və tankı da sıradan çıxır. Döyüşün ikinci günü faşistlər Sovet əsgərini əsir götürmək üçün dəfələrlə hücumə keçirlər. Cəsur döyüşçü tankda olan silah və qranatlarla düşmənləri tankın ətrafında məhv edir.

Döyüşün 3-cü gününün axşamı İlya Koverin qaranlıq gecədə tankı tərk edərək, öz hissəsinə qayıda bilmişdi.

İlya Koverinə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı 1945-ci ilin 17 avqustunda verilmişdir.

Müharibə qurtardıqdan sonra Koverin Astara rayonuna qayıtmışdır.

KALİNİÇENKO Qriqori Martınoviç

(1903-1943)

Cənubi Ukraynanın Xerson vilayətində dünyaya göz açmış Qriqori Kaliniçenko 1928-30-cu illərdə orduda xidmət etmiş və bu xidmətdəntərxis olunduqda Bakıya gəlmiş və burada limanda və zavodda işləməyə başlamışdı.

Böyük Vətən Müharibəsinə də Qriqori Kaliniçenko Bakıdan getmişdir. Hərbi məktəbi leytenant rütbəsi ilə qurtaran Qriqori Kaliniçenko Qafqaz dağları ətkələrindən döyüşə başlamışdır.

Leytenant Qriqori Kaliniçenkunun ən ağır son döyüşü Ukraynanın əsas çayı olan Dneprin keçilməsində baş verdi. Komandir öz rotasının Dnepri keçməsini böyük ustalıqla təmin

etmişdi. Lakin son dəqiqələrdə düşmən gülləsi komandirə tuş oldu. Ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı 1943-cü ilin 19 noyabrında verilmişdir.

KİLDYAKOV Mixayıl Andreyeviç

Bakıda dülgər ailəsində dünyaya göz açmış Mixayıl Kildyakov dəmir yolunda işlədiyi üçün ordu sıralarına çağırışdan möhləti olmasına baxmayaraq, könüllü olaraq döyüşən Orduda xidmətə getdi və batalyon komandirinin siyasi işlər üzrə müavini vəzifəsində Dunay çayı sahilinə qədərki məsafədə döyüş yolu keçmişdir.

Mixayıl Kildyakovun son döyüşü 1945-ci ilin 30 martında Dunay çayı sahilindəki Komarno (Çexoslovakiya) şəhərini azad etmək əməliyyatı zamanı olmuşdur. Həmin gecə döyüşündə batalyonun 1-ci dəstəsi ilə sahilə çıxan komissar əməliyyatın qələbəsini təmin etmişdi, lakin son dəqiqələrdə qəflətən düşmən atəsinin qurbanı oldu. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1946-cı ilin 15 mayında verilmişdir.

KLİMOV Pavel Dmitreviç

Bakıda 1920-ci ildə dünyaya göz açmış Pavel Klimov sənaye institutunda (İndiki Azərbaycan Dövlət Akademiyası) təhsilə başlamış, 1938-ci ildə təyyarəçilik məktəbində təhsilini davam etdirmişdir.

O, müharibədə iştiraka Şimal donanmasında 1943-cü ildə başlamış və həmin ilin 31 noyabr gecəsi Şimal donanması qırıcı təyyarəçiləri içərisində faşist bomba atan təyyarəsini təkbəşinə döyüşdə məhv etməyə nail olmuşdur.

Böyük Vətən müharibəsi qurtarana qədərki dövrdə bakılı Pavel Klimov onlarla düşməntəyyarəsini məhv etmiş və 1943-cü ilin 24 martında ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı verilmişdir.

1965-ci ildə polkovnik rütbəsində olan P.D.Klimov hərbi hava qüvvələri sistemində xidmət edirdi.

KOÇALAYEVSKİ Yuriy Petroviç

1920-ci ildə Bakıda anadan olmuş Yuriy Koçalayevski Böyük Vətən müharibəsində hərbi təyyarəçi kimi iştiraka başlamışdır. Leytenant Yuriy Koçalayevski müharibə illərində 127 hərbi döyüş uçuşu etmiş və bunların əksəriyyəti düşmənin Şimal dənizində hərbi və nəqliyyat gəmilərinin məhv edilməsinə yönəldilmişdi. Bu döyüşlərdə o düşmənin yeddi nəqliyyat gəmisini, bir neft daşıyan tankerini və bir hərbi mühafizə gəmisini məhv etmişdir. Ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1944-cü ilin 31 mayında verilmişdir.

LEVİN Semyon Samuiloviç

Bakıda 1904-cü ildə dünyaya göz açmış Semyon Levin Sovet – Finlandiya müharibəsində zabit rütbəsində iştirak etmişdir. Böyük Vətən müharibəsi başladığında atıcı diviziyada ştab rəisi, az sonra isə komandir vəzifəsində Volqa çayı və Donbas ətrafındakı döyüşlərdə iştirak etmişdir.

Qvardiya polkovnik S.Levinin komandir olduğu 62-ci atıcı diviziya 1943-cü ilin 1 senyabrında İlovaysk stansiyasını (Donbas) düşməndən azad etmişdir.

1945-ci ilin yanvarında həmin diviziya 3-cü Belorusiya cəbhəsi tərkibində Şərqi Prussiya ərazilərində döyüşdü. Bu döyüşlərə görə 62-ci diviziya 3-cü orden verildi və onun komandiri S.Levin Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görüldü.

LOZOV Vasiliy Savelyeviç

Krasnodarın Mixaylovka kəndində doğulmuş Vasiliy Lozov 13 yaşında ikən (1927-ci ildə) Bakıya gəlmiş və 1937-ci ildə buradan könüllü olaraq orduda xidmətə getmişdir.

83-cü Zenit artilleriya alayında top komandiri olan serjant Vasiliy Lozov düşmən qüvvələri ilə döyüşlərə 1941-ci ilin noyabrında Novorossiyskdən başlamışdır. Sonrakı dövrlərdə məşhur Kursk-Belqorod döyüşlərində, Dneprin keçilməsində V.Lozov düşməntəyyarələrinə və birbaşa atəslə düşmən tanklarına qarşı çoxsaylı uğurlu əməliyyatlarda iştirak etmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1943-cü ilin 26 oktyabrında Dnepri keçmə əməliyyatına görə verilmişdir.

Həmin əməliyyat zamanı ağır yaralanmış V.Lozov hərbi xidmətdəntərxis edilərək, Bakıya gəlmiş və burada əmək fəaliyyətini davam etdirmişdir.

MANEVİÇ Lev Yefimoviç

(1898-1945)

Belorusiyada 1898-ci ildə dünyaya göz açmış Lev Yefimoviç uşaq ikən öz valideynləri ilə Bakıya gəlmiş və şəhərin Qara şəhər adlanan hissəsində oxumuş və sonra zavodda işləmişdir.

Lev Maneviçin sonrakı həyatı hərbi xidmətə həsr olunmuşdur. İkinci Dünya müharibəsi illərində antifaşist istiqamətində hərbi kəşfiyyatçı olmuş və həbs edilərək polkovnik Starostin adı ilə hərbi düşərgədə (Almaniyada) saxlanılırdı. 1945-ci ilin may bayramı günlərində hərbi düşərgədə məhv edilmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona ölümündən sonra verilmişdir.

MIRONOV Valentin Akimoviç

Saratov vilayətində 1923-cü ildə dünyaya göz açmış Valentin uşaq ikən öz valideynləri ilə Bakıya gəlmiş və onun uşaqlıq və gənclik dövrü burada keçmişdir.

1941-ci ildə könüllü olaraq orduda xidmətə getmiş və hərbi məktəbə göndərilmişdir.

Pulemyotçular dəstəsinin komandiri kiçik leytenant V.Mironovun cəbhə həyatı 1943-cü ilin oktyabrında Şimali Qafqazdan başlamışdır.

Sonrakı illərdə onun döyüş yolu Ukrayna, Krım və Pribaltikadan keçmişdir. Cəsur rota komandiri leytenant V.Mironovun ən ağır döyüşü Sapun-Qarada oldu. Bu döyüşdə rotadan yalnız iki nəfər sağ qalmışdı: komandir və bakılı döyüşçü Seyfulla İsmayılov. Hərbi tapşırıq böyük qəhrəmanlıqla yerinə yetirilmişdi və Sevastopol azad edildi.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı Valentin Mironova 1944-cü ilin 16 mayında verilmişdir.

Müharibə qurtarıqdan sonra V.Mironov Bakıya qayıtmış və burada Tibb institutuna qəbul olaraq hərbi həkim peşəsinə yiyələnmişdir.

MƏMMƏDOV Məmməd Cəbrayıl oğlu

(1920-1945)

Qax rayonunun Baydarlı kəndində dünyaya göz açmış və 1940-cı ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. I Ukrayna cəbhəsində döyüşən 52-ci ordunun 373-cü atıcı diviziyası tərkibində sanitar təlimatçısı, baş serjant MəmmədMəmmədov 1945-ci ilin 24 yanvarında Oder çayının keçilməsi (Polşa) əməliyyatında döyüş meydanında ağır yaralanmış 16 döyüşçü və bölmə (rota) komandirini sudan çıxarmışdır. Həmin döyüşlər zamanı düşməntərəfindən mühasirə edilmiş binadakı yaralıları silahla müdafiə edərkən atışmada həlak olmuşdur.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1945-ci ilin 10 aprelində verilmişdir. Qax rayonu mərkəzində bir küçəyə onun adı verilmişdir.

MƏMMƏDOV Xəlil Məhəmməd oğlu

(1916-1992)

Şuşada dünyaya göz açmış və 1938-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1942-ci ildə II Ukrayna cəbhəsində 23-cü tank korpusu tərkibində batalyon komandiri olan kapitan Xəlil Məmmədov 1944-cü ilin avqustunda Rumıniyanın Tırqu-Frumov şəhərinin faşistlərdən azad edilməsi əməliyyatında düşmənin gözləmədiyi yerdən hücum edərəkqələbəni təmin etmişdi. Bunun arxasınca kapitan X.Məmmədovun tank batalyonu Siret çayını keçərək Roman şəhərinə daxil olmuş və düşmənin 4 minə qədər əsgərvə zabiti əsir götürmüşdü.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir. Mayor

X.Məmmədov 1946-cı ildə hərbi xidmətdən buraxılmış və Daxili İşlər Nazirliyi sistemində general-mayor rütbəsi ilə Nazir müavini səviyyəsinə qədər yüksəlmişdir.

MİRZƏYEV Bahəddin İlahvələd oğlu

1914-cü ildə İsmayilli rayonunun Sulut kəndində dünyaya göz açmış və 1936-cı ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1942-ci ildə 416-cı Azərbaycan Milli diviziyasının 1054-cü topçu alayında batareya komandiri olan baş leytenant B.Mirzəyev ağır döyüşlərdə iştirak etmişdir. Onun komandir olduğu topçular batareyası 1945-ci ilin yanvarında I Belorusiya cəbhəsi tərkibində Polşa ərazisində döyüşərkən yanvarın 16-dakı döyüşdə düşmənin 4 tankını və 10 topunu məhv edərək qələbəni təmin etmişdi.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir.

Kapitan B.Mirzəyev 1945-ci ildə orduda xidmətdəntərxis edilmiş və Rabitə nazirliyi sistemində hərbişdirilmiş müdafiə şöbəsi rəisi olmuşdur.

MUSAYEV Mərdan Məmməd oğlu

(1907-1982)

Tovuz rayonunun Əlimərdanlı kəndində dünyaya göz açmış və 1941-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır.

Qvardiya baş serjant M.Musayev III Ukrayna cəbhəsində 28-ci ordu tərkibində motoatıcı batalyonda bölmə komandiri olarkən 1944-cü ilin 10 martı gecəsində Borislov şəhəri uğrunda döyüşdə iştirak etmiş, Dnepr və İnqulen çaylarını keçərkən düşmənin cəbhə xəttindəki silahlı qüvvələri məhv etmiş və hücumun uğurlu olmasını təmin etmişdir. Həmin döyüşdə o, şəxsən batalyon komandirini həlak olmaqdan mühafizə etmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1944-cü ilin 3 iyununda verilmişdir. Mühəribədən sonra Tovuz rayonunda müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir.

MUSTAFAYEV Bəkir Dursun oğlu

(1898-1970)

Gürcüstanın Axaltsix rayonunun Qlazar kəndində anadan olmuş və 1941-ci ilin avqustunda könüllü olaraq hərbi xidmətə getmişdir. 1942-ci ilin martında Şimali Qafqazda döyüşən 56-cı Ordunun 164-cü atıcı alayının tərkibində döyüşə başlayan qvardiyaçı əsgər Bəkir Mustafayev 1943-cü ilin noyabrında məşhur Kerç əməliyyatında (Kırım vilayəti) qəhrəmanlıq göstərmişdir. Noyabrın 3-də o, düşmənin möhkəmləndirilmiş səngərinə birinci daxil olaraq onun 9 nəfər əsgərini qranat və silah ilə məhv etmiş və **düşmən pulemyotundan düşməni atəş açmışdır.** Bu döyüşdə yaralansa da döyüş

yerindən çıxmamışdır.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1944-cü ilin 16 mayında verilmişdir. Müharibə qurtardıqdan sonra Səmərqənddə (Özbəkistan) yaşamışdır və orada bir küçəyə onun adı verilmişdir.

MUSTAFAYEV Xıdır Həsən oğlu
(1905-1975)

Gözdərə kəndində (Ermənistan) dünyaya göz açmış və 1927-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. Motoatıcı batalyon komandiri rütbəsində cəbhələrdə döyüşə 1942-ci ilin sentyabrında başlamışdır. I Ukrayna cəbhəsində döyüşən 3-cü qvardiya tank ordusunda batalyon komandiri olan mayor X.Mustafayevin batalyonu 1943-cü ilin 7 noyabrında Kiyev vilayətində Fastov şəhərinə birinci olaraq daxil olmuş və onu azad etməkdə həlledici rol oynamışdır.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1944-cü ilin 10 yanvarında verilmişdir.

Polkovnik X.Mustafayev 1954-cü ildə hərbi xidmətdəntərxis edilərək Bakıda işləmişdir.

MƏHƏRRƏMOV Məhəmməd Əli oğlu
(1919-1977)

Qasım İsmayılov rayonunun (indiki Goranboy) Qarasuçu kəndində dünyaya göz açmış və 1939-cu ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır.

Cəbhədə döyüşlərə 1941-ci ildə 52-ci ordunun 254-cü atıcı diviziyasında bölmə komandiri vəzifəsində başlamışdır.

Baş serjant M.Məhərrəmovun dəstəsi 1943-cü ilin 2 oktyabrı gecəsi Kreşatnik adlı yerdə Dnepr çayını birinci olaraq keçmiş və 15 gün müddətində düşmənin arxasında onun silah anbarını partlatmış, zəbt etdiyi kənddə düşmənin bir tankını və onlarla əsgərini məhv edərək, arxadan gələnhərbi hissələrin hücumunun genişlənməsini təmin etmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1944-cü ilin 22 fevralında verilmişdir.

Leytenant M.Məhərrəmov 1945-ci ildə hərbi xidmətdəntərxis edilmişdir.

Məhərrəmov Məlik Məlik oğlu

1920-ci ilin 29 avqustunda Zərdab rayonunun Bıçaqçı kəndində anadan olmuşdur. Hərbi xidmətə 1939-cu ildə çağırılmış və 1941-ci ilin iyunundan 61-ci ordunun 77-ci qvardiyaçı atıcı diviziyası tərkibində Leningrad uğrunda və Oryol ətrafındakı ağır döyüşlərdə iştirak etmişdir. Müharibə cəbhələrində beş dəfə yaralanmışdır.

Rota komandiri qvardiya leytenant M.Məhərrəmov öz döyüşçüləri ilə birlikdə 1943-cü ilin

27 sentyabrında Dnepr çayını Nedañçıçı adlı yerdə keçərək (Çerniqov vilayəti) düşmənin istehkam məntəqəsini ələ keçirmiş, düşmən qüvvələrinin əks hücumlarını dəf edərək, ümumi hücumun uğurunu təmin etmişdir. Ona və rotasının 15 döyüşçüsünə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 1944-cü ilin 15 yanvarında verilmişdir. Məlik Məhərrəmov müharibəni Berlində başa vurmuşdur.

M.Məhərrəmov 1954-cü ildə M.V.Frunze adına akademiyanı qurtarmışdır. 1973-cü ildə hərbi xidmətdəntərxis edilən polkovnik M.Məhərrəmov indi Bakı Dövlət Universitetində dərslər deyir və respublikada gənclərin hərbi vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsi işində geniş fəaliyyət göstərir.

MƏMMƏDOV Əli Ağa oğlu

(1922-1944)

Bakıda dünyaya göz açmış və 1942-ci ildə Qara dənizdə qoşun hissəsində xidmətə çağırılmışdır. 1944-cü ilin 26 martında Odessa hərbi dəniz bazasının 384-cü batalyonu desant dəstəsi Nikolayev şəhəri rayonunda düşmənin arxasına çıxarılmışdı və həmin dəstə 2 gün ərzində gecə və gündüz düşmənin 18 güclü əks hücumunu dəf etmişdi. Həmin dəstə tərkibində döyüşən tank əleyhinə topçu matros Əli Məmmədov bu ağır döyüşlərdə şəxsi qəhrəmanlıq göstərmiş və son nəfəsinə qədər döyüşərək, döyüşdə həlak olmuşdur. Nikolayev şəhərində qardaşlıq qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1945-ci ilin 20 aprelində verilmişdir. Bakıda 101 №-li məktəbdə qəhrəmanın büstü qoyulmuşdur.

MƏMMƏDOV Qafur Nəsir oğlu

(1922-1942)

Bakıda dünyaya göz açmış, 1941-ci ilin avqustunda hərbi xidmətə getmişdir. Zaqafqaziya cəbhəsində 56-cı ordu tərkibində 323-cü dəniz piyada batalyonunda rabitəçi vəzifəsində xidmət edən matros Qafur Məmmədov Tuapse şəhəri yaxınlığında aparılan ağır döyüşlərdə qəhrəmanlıqlar göstərmişdir.

1942-ci ilin 19 oktyabrında faşist ordusu hissələrinin hücumlarını dəf edərkən Qafur Məmmədov şəxсэн düşmənin 13 avtomatçısını və bir minomyot heyətini məhv etmişdi. Həmin döyüşdə o, öz komandirini düşmən atəşindən müdafiə edərkən, özü həlak oldu.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1943-cü ilin 31 martında verilmişdir. Bakıda bir hərbi məktəbə, bir gəmiyə və bir küçəyə onun adı verilmişdir.

NOSOV Aleksandr Mixayloviç

Saratov vilayətində 1924-cü ildə dünyaya göz açmış Aleksandr Nosov valideynləri ilə birlikdə 1933-cü ildə Bakıya gəlmiş və bir neçə il Kürdəmirdə yaşamışdır.

1941-ci ildə 18 yaşlı Aleksandr könüllü cəbhəyə getmiş və onun döyüş yolu Şimali Qafqazdan başlamışdır.

Taman yarımadası uğrunda aparılan döyüşlərdən birində serjant Aleksandr Nosovun xidmət etdiyi atıcı batalyonu düşmənin 10 hücumunu dəf edərək, 6 tankını vurmuşdu. Rota komandiri Saidov ağır yaralanaraq döyüşdən çıxarıldıqda, onu qvardiya serjant Aleksandr Nosov əvəz etdi və çox ağır döyüş qələbə ilə qurtardı. Serjant Aleksandr Nosova növbədənənar kiçik leytenant rütbəsi verildi.

Həmin günlərdə aparılan ikinci döyüşdə Aleksandr Nosov tank əleyhinə qranat ilə şəxsən düşmənin 3 tankını partlatmışdı.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1943-cü ilin 23 oktyabrında verilmişdir.

HƏKİMOV Mikayıl Kəbir oğlu

(1916-1944)

Bakıda dünyaya göz açmış Mikayıl Kəbir oğlu orduda dəniz donanması hissəsində matros olmuşdur.

Böyük vətən müharibəsi başlandıqda Qara dəniz donanmasından Taqanroq və Mariupolda desant çıxarma əməliyyatlarında iştirak etmişdir.

Faşist ordusu geriyyə çəkilməyə 1944-cü ilin qışında Nikolayev şəhərinin buxtasını minalamışdı və onu partlatmalı idilər. Bunu bilən Sovet ordu komandanlığı həmin planı pozmaq haqqında əmr verdi. Bu əməliyyatı həyata keçirməli olan 67 nəfərdən ibarət desant dəstəsinə Mikayıl Həkimov da daxil idi. Desantçılar Cənubi Buğ çayının axınının əksinə kiçik qayıqlarda 25 kilometr məsafəni qət edərək, buxtaya çatdılar və iki gün qızğın döyüşlər oldu. Bu ağır döyüşlərin birində Bakılı Mikayıl Həkimov da həlak oldu.

1945-ci ilin 20 aprelində həmin desant əməliyyatında qəhrəmancasına həlak olan 67 nəfərin hamısına Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verildi.

OSTAPENKO İvan Qriqoryeviç

Kubanda 1914-cü ildə dünyaya göz açmış İvan Ostapenko 16 yaşında olarkən iş dalınca Azərbaycana gəlmiş, Neftçala rayonunda balıq təsərrüfatında və kolxozda işləmişdir.

1941-ci ildə orduda xidmətə çağırılmış və onun cəbhə yolu Rostov uğrunda döyüşlərdən başlanmışdır.

Minomyotçular dəstəsində xidmət edən İ.Ostapenko Kuban, Donbas, Krım cəbhələrində döyüşmüş və üç dəfə yaralanmışdır.

Kiçik serjant İ.Ostapenko 1944-cü ilin sonunda Dunay yaxınlığındakı əməliyyatlarda iştirak etmiş, Dunayın qərb sahilinə keçilməsi əməliyyatında igidlik göstərmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1945-ci ilin martında verilmişdir.

Müharibə qurtardıqdan sonra Azərbaycana qayıdaraq, neft trestlərinin birində işləmişdir.

PETRUXİN Nikolay Dmitriyeviç

(1908-1945)

Bakıda dünyaya göz açmış Nikolay Petruşin Suraxanıda yaşamış və 30-cu illərin əvvəlində hərbi xidməti qurtarıb, yenə də Bakıya qayıtmış, neft sənayesində işləmişdir. Böyük Vətən Müharibəsi başlandıqda N.Petruşin Qara dəniz donanmasında xidmətə göndərilmiş və snayper peşəsinə yiyələnmişdir.

1944-cü ilin martında Nikolayev şəhərinin azad edilməsi üzrə desant əməliyyatında iştirak edən N.Petruşin şəxsi qəhrəmanlıq göstərmişdir: iki gün ərzində düşmənin 18 hücumu dəfə edilmişdi. Çox ağır keçən bu döyüşlərin birində N.Petruşin həlak olmuşdur.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1945-ci ilin 20 aprelində verilmişdir.

POPOV Nikolay Fyodoroviç

(1905-1945)

Samarada dünyaya göz açmış Nikolay Popov 1925-ci ildə Bakıya gələrək, neft mədənlərinin birində işə başlamışdı. Böyük Vətən müharibəsi başlandıqdan az sonra cəbhəyə gedərək 340-cı atıcı alayın tərkibində Şimali Qafqaz, Donbas, Ukrayna, Belarusiya, Polşa ərazilərində döyüşmüş və Visla çayı sahilinə çatmışdır.

Kiçik leytenant Nikolay Popovun düşmənlə son döyüşü müharibənin sonuncu ilində Visla sahilində oldu. Burada keçirilmiş ağır döyüşlərin birində o, qəhrəman kimi döyüşdü və həlak oldu. Az sonra ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı verildi və bu haqda xəbər Bakıda yaşayan həyat yoldaşı O.N.Popovaya çatdırıldı.

PİRİYEV Əlif Turxan oğlu

(1922-1986)

İndiki Neftçala rayonunun Qoltuq kəndində dünyaya göz açmış və 1941-ci ilin oktyabrında hərbi xidmətə çağırılmışdır. Dördüncü Ukrayna cəbhəsində vuruşan 32-ci qvardiyaçı atıcı diviziyasının 80-ci alayında bölmə komandiri olan serjant Əlif Piriyev Kursk döyüşlərində və 1944-cü ilin mayında Sapun-Qaranın (Sevastopol şəhəri ətrafında)

azad edilməsində şəxsi qəhrəmanlıq göstərmişdir.

Qvardiya baş serjant Ə.Piriyevin bölməsi 1944-cü ilin 8 mayında Sapun-Qarada düşmənin betonla möhkəmləndirilmiş 3 atəş nöqtəsini məhv edərək ümumi hücumu şərait yaratdı və mayın 9-da Sapun-Qaranın düşməndən azad edilməsi əməliyyatında yaralansa da, döyüşdən çıxmamışdı.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir.

Kiçik leytenant Ə.Piriyev 1953-cü ildə orduda xidmətdəntərxis edilərək Bakıda işləmişdir.

RƏFİYEY Nəcəfqulu Rəcəbalı oğlu

(1912-1970)

Ordubad şəhərində dünyaya göz açmış və 1935-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. Böyük Vətən müharibəsi başlandığı dövrdə kiçik leytenant Nəcəfqulu Rəfiyev I Belorus cəbhəsində əməliyyatlar aparən 3-cü tank alayında bölmə komandiri vəzifəsində döyüşürdü.

1944-cü ilin 26 iyununda bölmənin tankları Ptiç çayını (Bobruyskdən cənubda) keçərək, geriyə çəkilən düşmənin yolunu kəsmiş və Mogilyov vilayətinin Qorets rayonunun düşməndən azad edilməsində fədakarlıq göstərmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1944-cü ilin 26 sentyabrında verilmişdir. Mayor N.Rəfiyev 1956-cı ildə hərbi xidmətdəntərxis edilmiş və Bakıda işləmişdir.

Ordubadda bir küçəyə onun adı verilmişdir.

RIXARD Zorge

(1895-1944)

Bakıda Sabunçu qəsəbəsində neftçi texnik Adolf Zorgenin ailəsində doğulmuş Rixard Zorge (Almaniya vətəndaşı Albert Zorgenin nəvəsi) üç yaşında olduqda valideynləri ilə Almaniyaya qayıtmış və orada orta və ali təhsilini bitirmişdir.

Rixardın babası Albert və dayısı Fridrix Zorge kommünizm hərəkatında fəal iştirak etmişdilər və görünür Rixardın da bu hərəkata meylinə bunun təsiri olmuşdur.

1924-cü ildə Sovetlər İttifaqına qayıdan Rixard Zorge, 1929-cu ildə Sovet kəşfiyyat xidmətinin işinə cəlb edilmiş, 30-cu illərdə Almaniya və Yaponiyada işləyərkən bu iki ölkənin Sovetlər ölkəsinə qarşı hərbi əməliyyatlara hazırlaşmaları və hətta bu hücumların konkret vaxtları haqqında məlumatları Sovet rəhbərliyinə gizli yollarla çatdırmışdır.

Almaniya faşist ordusu ilə Moskva altında keçiriləngərgin döyüşlər zamanı Rixard Zorge Yaponiyadan xəbər vermişdi ki, Yaponiya (Almaniyanın müttəfiqi) Sovetlər İttifaqına qarşı müharibəyə başlamayacaqdır. Buna əsasən Sovet rəhbərliyi Uzaq Şərqdə yerləşdirdiyi ordunun bir hissəsini Moskvanı müdafiəyə cəlb etmişdi.

1941-ci ilin oktyabrında Rixard Zorge Yaponiya polisi tərəfindən həbs edilmiş və 1943-cü ilin sentyabrında onun haqqında ölüm hökmü verilmişdir.

R.Zorge 1944-cü ilin 7 noyabrında Yaponiyada edam edilmişdir. Ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı 20 il sonra, 1964-cü ilin 5 noyabrında verilmişdir. Bakıda xatirə ansamblı yaradılmış, qəhrəmanlığı haqqında bədii film çəkilmişdir.

SAFONOV İlya Moiseyeviç

Krasnodar vilayətində 1913-cü ildə dünyaya göz açmış İlya Safonov 1928-ci ildə Azərbaycana gəlmiş və Xaçmazda, sonra isə Bakıda işləmişdir.

Müharibə başladığında cəbhəyə yollanmış və döyüşlərlə 1944-cü ilin əvvəlində Dnepr sahillərinə çatmışdır.

Minomyotçular rotası komandiri zabit İlya Safonovun dəstəsi 1944-cü ilin 7 fevralında Dnepri ilk keçənlərdən oldu və bu böyük əməliyyatın uğurla keçməsinə mühüm rol oynadı.

Sonrakı döyüşlər Xerson şəhərinin Tiraspolun (Moldaviya) azad edilməsi günlərində oldu. Bu son döyüşdə İ.Safonov ağır yaralandısa da, döyüşdən çıxmadı və əməliyyat uğurla başa çatdı.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1944-cü ilin 31 iyulunda verilmişdir.

Müharibə qurtardıqdan sonra İlya Safonov Bakıya qayıtmış və Bakı aeroportunda dispetçer işləmişdir.

STATSYUK Nikolay Arsenyeviç

Xmelniçki vilayətində 1917-ci ildə dünyaya göz açmış Nikolay Statsyuk 1936-cı ildə Bakıya gəlmiş və neft mədəninə traktorçu işləmişdir.

Müharibə başladığı günlərdə Nikolay Statsyuk SSRİ-nin qərbində orduda xidmət edirdi. Tank hissəsinə xidmət edən Nikolay ağır döyüşlərdə geriyyə çəkilməyin acı həqiqətlərinin şahidi olmuşdur.

Sovet ordusu ilə faşist ordusu arasında 1943-cü ildə baş vermiş ağır tarixi Kursk döyüşündə N.Statsyuk da iştirak etmiş və qəhrəmancasına vuruşmuşdur.

Faşist ordusunun məğlub olaraq geriyyə çəkilməsi dövründə tank bölməsi komandiri N.Statsyuk Visla və Oder çaylarını dəstənin başında hərəkət edən öz tankında keçərək qəhrəmancasına vuruşmuşdur. Son döyüşlərin birində o, öz tankı ilə düşmənin 8 tankını sıradan çıxardı. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir.

Müharibə qurtardıqdan sonra N.Statsyuk Bakıya qayıtmış və neft mədənləri idarəsində rəis müavini vəzifəsində işləmişdir.

SUXOV Nikolay Dmitryeviç

Bakıda 1914-cü ildə dünyaya göz açmış Nikolay Suxov gənc yaşlarından Bakının aeroklubunda təyyarəçilik üzrə məşqlərdə iştirak etmişdir.

Orduda xidmətə çağırılarkəntəyyarəçilik məktəbinə göndərilmiş və müharibə başladığı dövrdə kiçik leytenant N.Suxov təyyarəçilərdəstəsinin komandiri idi.

Onun döyüş yolu Qomel, Xarkov, Oryol, Stalinqrad istiqamətlərində, əks hücumlar dövrü isə Bobruysk, Polşa istiqamətində olmuşdur.

Qvardiya kapitan N.Suxov müharibə illərində 350-dən çox hərbi uçuş yerinə yetirərək, düşmən üzərinə bomba zərbələri endirmişdir. Ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı 1944-cü ilin 1 iyulunda verilmişdir.

TSIQANOV Yevgeniy Terentyeviç

Bakıda 1921-ci ildə dünyaya göz açmış Yevgeniy Tsıqanov 14 yaşından başlayaraq Bakıdakı aviomodelçilər klubuna tez-tez gedərdi və o, 1939-cu ildə orduda xidmətə çağırıldıqda təyyarəçilik məktəbinə göndərilmişdi.

Böyük Vətən müharibəsinin əvvəlində qırıcı təyyarəçi Y. Tsıqanov Kronştad və Leningrad göylərini müdafiə edirdi.

Müharibə illərində Yevgeniy Tsıqanov 492 hərbi uçuş etmiş, bunlardan 65-də düşmənlə üz-üzə vuruşaraq, düşmənin 14 təyyarəsini şəxsən, 8 təyyarəsini isə yoldaşları ilə birlikdə məhv etmişdir. Y.Tsıqanovun son dəfə səmaya qaldırdığı eskadrilya düşmənin 13 təyyarəsini məhv etmişdi.

Bakılı Yevgeniy Tsıqanova Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı 1944-cü ilin 22 yanvarında verilmişdir.

SADIXOV Yusif Mədət oğlu

(1918-1971)

Azərbaycanın Tovuz rayonunda dünyaya göz açmış və 1938-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır.

Birinci Belorusiya cəbhəsində döyüşən qvardiya tank ordusunun artilleriya divizionunda top komandiri olan starşına Yusif Sadıxov 1942-ci ilin fevralından cəbhələrdə fəal döyüşmüşdür.

Starşına Sadıxovun komandir olduğu topçular dəstəsi 1945-ci ilin əvvəlində Almaniya faşist ordusuna qarşı başlanmış son döyüşlərdə xüsusilə fərqlənmişdir. Onlar yanvarın 16-da Pilitsa çayını (Polşa ərazisindədir) keçərək düşmənin atəş nöqtələrini məhv etdilər və hücum əməliyyatınınqələbə ilə qurtarmasını təmin etdilər. Yanvarın 18-də isə Zqej rayonunda düşmənin əks hücumunu dəf edərək Sadıxovun topçular dəstəsi öz sərrast

atəşləri ilə düşmənin bir tankını, 2 BTR-ni və bir qrup əsgərini məhv etdilər. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1945-ci ilin 1 mayında verilmişdir. Tovuzda qəhrəmanın adına bir küçə vardır.

SÜLEYMANOV İdris Həsən oğlu
(1915-1986)

İndiki Goranboy rayonunun rayon mərkəzində dünyaya göz açmış və 1936-1939-cu illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. 1941-ci ilin iyulunda cəbhələrdə döyüşmüşdür. Kiçik leytenant İdris Süleymanovun komandir olduğu bölmə 1942-ci ilin noyabrında Şimali Qafqazda döyüşən 43-cü atıcı briqadanın tərkibində Mazdok ətrafındakı döyüşlərdə fərqlənmişdir. Müharibənin bizim üçün ağır olduğu bu çağında leytenant İdris Süleymanov döyüşün ağır məqamlarında öz döyüşçülərini “hücum” əməliyyatına qaldıraraq düşmənin müqavimətini qırılmış və yaralanmasına baxmayaraq, qələbələdə edilənə qədər döyüşdən çıxmamışdır. Döyüşlərdə bir neçə dəfə yaralanmışdır. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1942-ci ilin 13 dekabrında verilmişdir. 1943-cü ildə hərbi xidmətdəntərxis edilmişdir.

SƏFƏROV Fariz Məcid oğlu
(1920-1964)

Ağdaş rayonunun Ləki qəsəbəsində dünyaya göz açmış və 1939-cu ildə orduya xidmətə çağırılmışdır. Müharibə başlandığı vaxt Fariz Səfərov ölkənin qərb sərhədlərində idi və kəşfiyyatçı dəstəsində ağır döyüşlərdə iştirak edirdi. 1943-cü ilin sentyabrında F.Səfərovun xidmət etdiyi hissə Zaporozhye uğrunda döyüşlərdə iştirak edirdi. Cəsur kəşfiyyatçı olan baş serjant F.Səfərov öz dəstəsi ilə kiçik qayıqla Dnepr çayının o biri sahilinə keçərək mövqə tutmaq haqda əmr almışdı. Zirək komandir düşmənin atəşi altında bu ağır desant tapşırığını yerinə yetirdi. Döyüşün son mərhələsində kəşfiyyat dəstəsinin pulemyotunun patron daraxları tükəndi. Komandir F.Səfərov tərənin arxasından çıxaraq alman pulemyotçusunu məhv edərək onun pulemyotu ilə faşistlərə atəş açdı və əməliyyatın qələbə ilə qurtarmasını əmr etdi. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ona 1944-cü ilin 19 martında verilmişdir. Fariz Səfərov müharibə qurtardıqdan sonra Sovet Ordusunda xidmət etmiş və mayor rütbəsində dünyasını dəyişmişdir.

FROLOV Mixayıl Fyodoroviç

Şamaxı rayonunun Xilmilli kəndində 1910-cu ildə dünyaya göz açmış Mixayıl Frolov traktor və kombayın sürməkdə mahir idi.

Müharibə başladıqda tankist Mixayıl da Vətəni müdafiəyə yollandı və düşmənlə ağır döyüşə 1943-cü ilin payızında Dneprin keçilməsi günlərində başladı.

1943-cü ilin 22 sentyabrında başlanan hücum əməliyyatı üç gün davam etdi və Mixayıl Frolovun tankı panton körpüsü ilə Dneprin sağ sahilinə ilk çıxanlardan biri oldu. Dneprin sağ sahilində hücumu davam etdirmə əməliyyatlarının birində tankist Mixayıl Frolov ağır yaralanaraq, hospitala müalicəyə göndərildi.

1944-cü ilin sonunda Mixayıl Frolov xəstəliyinə görə ordudan tərxis edildi və o, Şamaxıya qayıtdı.

Mixayıl Frolova 1960-cı ildə Bakıda evquraşdırma kombinatında işlədiyi vaxt, yəni 20 il sonra, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verildi. Qəhrəman tankistin komandiri polkovnik Storojenkonun xeyirxahlığı nəticəsində ali mükafat öz sahibini 20 ildən sonra tapdı.

FYODORENKO Stepan Alekseyeviç

Ukraynada (Kiyev şəhərində) dünyaya göz açmış və az sonra yetim olmuş Stepan Fyodorenko 1923-cü ildə (15 yaşında) iş dalınca Azərbaycana gələrək, Quba rayonunda nəqərçiliyə başlamışdı.

Orduda xidmət etdikdən sonra o, yenə də Azərbaycana qayıdaraq Bakıda işləməkdə davam edirdi.

Müharibə başladıqda Vətəni müdafiəyə qalxan Stepan Fyodorenko 1943-cü ilə qədər Bakıda Zenit artilleriya hissəsində xidmət etmiş, sonrakı dövrdə isə Donbasın və Ukraynanın, digər ərazilərin düşmən tapdağından azad edilməsində qəhrəmancasına döyüşmüşdür.

Serjant S.Fyodorenko 1944-cü ilin iyununda Orş və Borisov şəhərlərinin azad edilməsi əməliyyatlarında düşmən arxasına göndərilmiş atıcı dəstəyə rəhbərlikdə şəxsi qəhrəmanlıq və hərbi ustalıq göstərdiyinə görə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına təqdim edilmişdi.

Ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı 1945-ci ilin 23 martında verilmişdir.

XARLAMOV Georgi Nikolayeviç

(1905-1945)

Kubanda dünyaya göz açmış Georgi Xarlamov gənc yaşlarında Azərbaycana gələrək, Qaradağ sement-qır zavodunda çilingər işləmişdir.

Müharibənin başladığı 1941-ci ilin sentyabrında o, cəbhənin döyüş zonasında vuruşurdu.

Bölmə komandiri starşına Georgi Xarlamov və onun rabitəçiləri Ukraynanın Ocakov, Xerson, Odessa şəhərlərinin düşməndən azad edilməsində fəal iştirak etmişdir.

1945-ci ilin martında Georgi Xarlamov Almaniya ərazisində vuruşurdu. Onun düşmən ilə son döyüşü martın 26-da oldu. Ağır yaralanmasına baxmayaraq o, döyüşdən çıxmadı və düşmənin təkrar gülləsi ilə həyatla vidalaşdı.

Georgi Xarlamova Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı 1945-ci ilin 31 mayında verilmişdir.

ÇELYADİNOV Dmitriy Alekseyeviç

Valideynləri ilə birlikdə Bakıya köçmüş 13 yaşlı Dmitriy Bakıda ali texniki təhsil almış və müharibə başlanan gün orduda xidmətə getmişdir.

Artilleriya batareyasına komandirlik edən Dmitriy Çelyadinovun döyüş yolu Şimali Qafqaz, Kuban və Krım (Kerç körfəzi) torpaqlarından keçmişdir.

Baş leytenant Dmitriy Çelyadinov Kerç ətrafında 1943-cü ilin son aylarında keçmiş ağır döyüşlərdə komandirlik məharəti və cəsurluq göstərmişdir. Bu döyüşlərin birində cəsur komandir Dmitriy Çelyadinov həlak oldu.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1944-cü ilin 16 mayında verilmişdir.

İAXNOVİÇ Moisey Davıdoviç

Ukraynada 1920-ci ildə dünyaya göz açmış Moisey Şaxnoviç 1938-ci ildə orduda xidmətə çağırılmış və Zaqafqaziya hərbi dairəsinə göndərilmişdir. Az sonra onu Bakıda yerləşən hərbi məktəbə təhsilə göndərdilər.

Tank əleyhinə artilleriya batareyası komandiri baş leytenant Moisey Şaxnoviçin döyüş yolu Cənub hissəsindən başlandı.

Sonrakı dövrdə onun döyüş yolu Don və Volqa çayları ətrafında, Stalinqradın qəhrəmancasına müdafiəsindən keçdi.

Kapitan M.Şaxnoviç 1943-cü ildə Melitopol şəhərinin düşməndən azad edilməsində xüsusi hərbi şücaət və bacarıq nümayiş etdirmişdir. Bu döyüşlərdə o, dörd dəfə yaralanmışdır.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adına layiq görülmüş kapitan Moisey Şaxnoviç səhhətinə görə hərbi xidmətdəntərxis olunduqdan sonra Azərbaycanca gəlmiş və ömrünün sonunadək burada yaşamış və işləmişdir.

İEVERDYAYEV Nikolay Petroviç

Şamaxı rayonunun Çuxur-Yurt kəndində 1922-ci ildə dünyaya göz açmış Nikolay Şeverdyayev Stalinqrad hərbi-təyyarəçilik məktəbini qurtaran kimi döyüşən orduda

xidmətə getdi. Leytenant N.Şeverdyayevin “İl-2” təyyarəsində ilk uçuşları Şimal cəbhəsində Ladoqa gölü ətrafında düşmənin arxasına çıxarılan desant əməliyyatını düşməntəyyarələri hücumlarından müdafiə etməkməqsədi güdüdü və o, bu vəzifəni layiqincə yerinə yetirməkdə fəal iştirak etdi.

Qvardiya kapitan Nikolay Şeverdyayev Oder çayı ətrafında hücum əməliyyatları aparan ordu hissələrimizə mane olan düşmən artilleriyasını məhv etmək əməliyyatında da fəal iştirak edərək, mahir və cəsur təyyarəçi olduğunu dəfələrlə sübut etmişdir.

Müharibə illərində Nikolay Şeverdyayev 132 döyüş uçuşu etmiş və ona Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı verilmişdir.

Müharibə qurtardıqdan sonra N.Şeverdyayev Bakının №8 orta məktəbində müəllim işləmiş, gənclərin hərbi-vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsində geniş fəaliyyət göstərmişdir.

İLYAXTUROV Pyotr Petroviç

(1911-1963)

Volqoqrad şəhərində dünyaya göz açmış Pyotr Şlyaxturov 1931-ci ildə Bakıya gəlmiş və neft mədənlərində işləmişdir. Müharibə başlandıqda o, Bakıdan cəbhəyə könüllü olaraq getmiş və Moskvanın müdafiəsində iştirak etmişdir.

Serjant Pyotr Şlyaxturov minaatanlar bölməsində cəsur döyüşlərinə görə dörd orden ilə təltif edilmişdir.

Pyotr Şlyaxturov Polşa ərazisində aparılan döyüşlər zamanı Visla çayının keçilməsində Moskva adına diviziyanın tərkibində şəxsən düşmənin 6 atəş nöqtəsini susdurmuş və əməliyyatın uğurla başa çatmasına xeyli kömək etmişdir.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1945-ci ilin 24 martında verilmişdir.

Müharibə qurtardıqdan sonra Moskvada “Qələbə” rəsmi-keçidində iştirak edən Pyotr Şlyaxturov orduda xidmətdəntərxis olunmuş və yenə də Bakıya gələrək, neft mədənlərində işləmişdir.

İÜKÜROV İrin Ağabala oğlu

Əlibayramlı şəhərində 1910-cu ildə dünyaya göz açmış və 1941-ci ilin iyulunda hərbi xidmətə getmişdir.

1941-ci ilin avqustundan cəbhələrdə döyüşmüş və I Belorusiya cəbhəsində hərbi əməliyyatlar aparan 339-cu atıcı diviziyasının Polşadakı döyüşlərində fərqlənmişdir. Belə ki, 1945-ci ilin 14 yanvarında Sovet Ordusu Zvolen şəhərinin cənub-şərqində düşməncəbhəsini yarmaq məqsədilə hücum keçdikdə sırası-atıcı Şirin Şükürov düşmənin səngərinə hamıdan əvvəl daxil olaraq, arxasınca gələn döyüşçülərlə birlikdə avtomat və qranatlarla düşmən əsgərlərini məhv etmiş və yaranmasına baxmayaraq, bütün səngərləri

zəbt etməyincə döyüşdən çıxmamışdır.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı ona 1945-ci ilin 27 fevralında verilmişdir.






Müharibə qurtardıqdan sonra Əlibayramlıda işləmişdir.











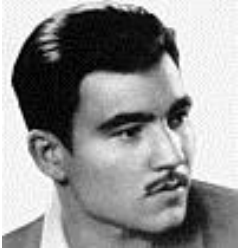


**1941-1945-ci illər Böyük Vətən Müharibəsi zamanı
Sovet İttifaqı Qəhrəmanı
adı almış azərbaycanlıların siyahısı.**

Xalqımız **Böyük Vətən Müharibəsi zamanı** cəbhəyə 600 mindən çox oğul və qızını yola salmışdır. Onlardan təxminən yarısı döyüş meydanlarından geri qayıtmamışdır. Müharibə illərində göstərdikləri igidliyə görə 42 azərbaycanlı Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüş, 170 mindən çox əsgər və zabit müxtəlif orden və medallarla təltif edilmişdir. İlk azərbaycanlı Sovet İttifaqı Qəhrəmanı isə **İsrafil Məmmədov** olmuşdur.







Nö	Şəkil	Soyadı, adı, atasının adı	İl
1		Abdullayev Məmiş Şahbaz oğlu	<u>1945</u> (ölümündən sonra)
2		<u>Abdullayev Səməd Həmid oğlu</u>	<u>1943</u>
3		Allahverdiyev Müseyib Abdulla oğlu	1945
4		Aslanov Həzi Əhəd oğlu	22 dekabr 1942 <hr/> 21 iyun 1991


5		Bağırov Müseyib Bağır oğlu	1944
6		Bayramov İsmayıl Xəlil oğlu	1945 (ölümündən sonra)
7		Bünyadov Ziya Musa oğlu	1945
8		Cəbiyev Mirzə Ağamurad oğlu	1945
9		Cəfərov Ağasirin Ağaməmməd oğlu	1943





10		Dadaşov Məhərrəm Əkbər oğlu	1945 (ölümündən sonra)
11		Əhmədov Cəmil Məhəmməd oğlu	1945 (ölümündən sonra)
12		Əkbərov Qəzənfər Qulam oğlu	1944 (ölümündən sonra)
13		Ələkbərov Mikayıl Məhəmməd oğlu	1943 (ölümündən sonra)
14		Əliyev Məstan Aslan oğlu	1945 (ölümündən sonra)
15		Əliyev Şəmsulla Feyzulla oğlu	1944 (ölümündən sonra)

16		<p>Əsədov Gəray Lətif oğlu</p>	<p>1945 (ölümündən sonra)</p>
17		<p>Hüseyinov Həbibulla Eynulla oğlu</p>	<p>1945 (ölümündən sonra)</p>
18		<p>Hüseyinzadə Mehdi Hənifə oğlu</p>	<p>1957 (ölümündən sonra)</p>
19		<p>Kazımov Salahəddin Həsən oğlu</p>	<p>1943</p>
20		<p>Quliyev Abbas Şahbaz oğlu</p>	<p>1945</p>

21		Quliyev Adil Hüseyin oğlu	1945
22		Quliyev Mehdi Nadir oğlu	1943
23		Məhərrəmov Məlik Məlik oğlu	1943
24		Məhərrəmov Məmməd Əli oğlu	1944
25		Məmmədov Məmməd Cəbrayıl oğlu	1945 (ölümündən sonra)
26		Məmmədov Əmi Ağa oğlu	1944 (ölümündən sonra)

27		Məmmədov Qafur Nəsir oğlu	1943 (ölümündən sonra)
28		Məmmədov Xəlil Məmməd oğlu	1945
29		Məmmədov İsrəfil Məhərrəm oğlu	1941
30		Mirzəyev Bahəddin Şahvələd oğlu	1945
31		Musayev Mərdan Məmməd oğlu	1944
32		Mustafayev Bəkir Dursun oğlu	1944

33		Mustafayev Xıdır Həsən oğlu	1944
34		Piriyev Əlif Turxan oğlu	1945
35		Rəfiyev Nəcəfqulu Rəcəbəli oğlu	1944
36		Sadıxov Yusif Mədət oğlu	1945
37		Səfərov Fəriz Məcid oğlu	1944
38		Süleymanov İdris Həsən oğlu	1942

39		Şükürov Şirin Ağabala oğlu	1945
40		Verdiyev Əvəz Həşim oğlu	1944
41		Vəliyev Mirzə Dövlət oğlu	1945 (ölümündən sonra)
42		Vəzirov Aslan Fərhad oğlu	1945